

Συμβούλιο Διεθνών Σχέσεων

Συζήτηση για την
Ελληνική Υψηλή Στρατηγική
με τον Πρωθυπουργό
Κυριάκο Μητσοτάκη

THE COUNCIL
GREECE IN GLOBAL AFFAIRS
www.cfir.gr

Χαιρετισμός

Χρυσόστομος Νικίας

University of Southern California

Κεντρικός Εισηγητής

Κυριάκος Μητσοτάκης

Πρωθυπουργός της Ελλάδος

Σχόλια

Αθανάσιος Πλατιάς

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Αριστοτέλης Τζιαμπήρης

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Σπυρίδων Λίτσας

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Συντονισμός

Κατερίνα Σώκου

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, Atlantic Council

12 Φεβρουαρίου 2021, 17:00

Χρυσόστομος Νικίας: Καλησπέρα σας. Είμαι ο Χρυσόστομος Νικίας, ομότιμος Πρόεδρος του πανεπιστημίου της Νότιας Καλιφόρνιας και Πρόεδρος της Διεθνούς Συμβουλευτικής Επιτροπής του Ελληνικού Συμβουλίου για τις διεθνείς σχέσεις. Και σας μιλάω από το Λος Άντζελες της Καλιφόρνιας.

Είναι μεγάλη μας τιμή και χαρά να έχουμε σήμερα μαζί μας, έναν από τους δυναμικότερους νέους ηγέτες της Ευρώπης, τον αξιότιμο κ. Κυριάκο Μητσοτάκη, τον Πρωθυπουργό της Ελλάδας. Τον υποδεχόμαστε στην έναρξη μιας συμβολικής χρονιάς εορτασμών, καθώς το 2021 συμπληρώνονται 200 έτη από την Ελληνική Επανάσταση ενάντια στον Οθωμανικό ζυγό.

Ο κ. Μητσοτάκης ανέλαβε τα ηνία της Ελληνικής Κυβέρνησης τον Ιούλιο του 2019. Υπό την ηγεσία του η Ελλάδα εξήλθε από μια στάσιμη οικονομία και ξεκίνησε να βιώνει ισχυρή οικονομική ανάκαμψη.

Δυστυχώς, όμως, όπως και ο υπόλοιπος κόσμος η ελληνική οικονομία με την επέλαση της πανδημίας του κορωνοϊού βρέθηκε αντιμέτωπη με δυσχέρειες. Ο Πρωθυπουργός επαινείται ευρέως για τη διαχείριση της υγειονομικής κρίσης.

Αλλά σαν να μην ήταν αρκετή η πανδημία, η Τουρκία προκαλεί την Ελλάδα και την Κύπρο για θέματα εδαφικά και φυσικών πόρων στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο.

Τώρα καθώς η πανδημία φαίνεται να κλιμακώνεται και ευχόμαστε σύντομα να ξεκινήσει να υποχωρεί, προσδοκούμε όλοι να επιστρέψουμε στην κανονικότητα και ιδιαιτέρως στην επιστροφή σε εκείνη τη δυνατή οικονομία.

Παράλληλα με την Ελλάδα και η Αμερική απέκτησε νέο ηγέτη, τον Πρόεδρο Τζό Μπάιντεν. Εκτιμώ ότι ο περισσότερος κόσμος -και ειδικά η Ευρώπη- προβλέπουν σε μια Αμερική που θα είναι πιο εστιασμένη στη διπλωματία και τη διεθνή συνεργασία.

Αλλά, ας προχωρήσουμε με το πρόγραμμά μας. Η συντονίστρια μας, σήμερα, είναι η κα Κατερίνα Σώκου ανταποκρίτρια της «Καθημερινής» στην Ουάσινγκτον. Κατερίνα.

Κατερίνα Σώκου: Καλησπέρα σας, είναι τιμή μου να συντονίζω τη σημερινή συζήτηση με τον Πρωθυπουργό της Ελλάδας Κυριάκο Μητσοτάκη. Η συζήτησή μας είναι επίκαιρη αλλά είναι και ιστορική. Είναι η πρώτη φορά που Έλληνας Πρωθυπουργός αναπτύσσει δημοσίως την υψηλή στρατηγική του για τη χώρα με τρεις διακεκριμένους ακαδημαϊκούς, γεφυρώνοντας την θεωρία των διεθνών σχέσεων με την τέχνη της πολιτικής. Και αυτό γίνεται ενώπιον ενός κοινού που η νέα τεχνολογία επιτρέπει να είναι πολύ μεγαλύτερο και πολύ ευρύτερο απ' ό,τι θα μπορούσε να χωρέσει σε ένα αμφιθέατρο.

Μαζί μας έχουμε τρεις διακεκριμένους ακαδημαϊκούς, τον καθηγητή Στρατηγικής στο τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς Αθανάσιο Πλατιά. Τον Πρόεδρο του Council For International Relations Greece και καθηγητή Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς Αριστοτέλη Τζιαμπίρη. Και τον καθηγητή Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας Σπύρο Λίτσα.

Να πω ότι οι καθηγητές μου επισημαίνουν ότι η υψηλή στρατηγική είναι ευρύτερη της εξωτερικής πολιτικής, εμπεριέχει αυτό που δημοσιογραφικά θα ονόμαζα ένα όραμα για το πώς θα είναι η χώρα στο μέλλον. Αλλά η στρατηγική έχει επίσης μία αποστολή να συνδέσει τον όποιο υψηλό σκοπό με τα εργαλεία ισχύος που έχει κάθε κράτος στη διάθεσή του για να τον επιτύχει, συμπεριλαμβανομένης της ήπιας ισχύος.

Και πάνω σε αυτό θα ήθελα να μου επιτρέψετε ως συντονίστρια να κάνω την πρώτη ερώτηση στον κ. Πρόεδρο. Κύριε Πρόεδρε, ποιο είναι το όραμά σας για την χώρα και πώς έχει η πανδημία επηρεάσει τον τρόπο με τον οποίο θα φτάσουμε σε αυτό;

Κυριάκος Μητσοτάκης: Σας ευχαριστώ, καταρχάς, πάρα πολύ για την πρόσκληση να συμμετέχω σε αυτή τη συζήτηση. Να ευχαριστήσω και τον καθηγητή τον κ. Νικία από την Καλιφόρνια, καθώς εκεί είναι πολύ νωρίς το πρωί, για εμάς είναι απόγευμα, αλλά είναι χαρά μου να συμμετέχω σε αυτή τη συζήτηση.

Απαντώντας ευθέως στο ερώτημά σας, κα Σώκου, θα ήθελα να θέσω τις ιστορικές παραμέτρους μίας επετείου η οποία πρέπει να μας απασχολήσει δημιουργικά. Αναφερθήκατε στην εισαγωγή σας, κ. καθηγητά, στην επέτειο των 200 χρόνων από την έναρξη της Ελληνικής

Επανάστασης η οποία τελικά οδήγησε στη σύσταση του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους. Και είναι μία ευκαιρία αυτή για έναν δημιουργικό ιστορικό αναστοχασμό αλλά και για μία συζήτηση -θέλω να πιστεύω, ουσιαστική και δημιουργική- για το μέλλον της χώρας όχι απλά για τα επόμενα ένα, δύο, τρία χρόνια, αλλά σε μεγαλύτερο βάθος χρόνου.

Επιτρέψτε μου να απαντήσω θέτοντας ένα δικό μου ερώτημα το οποίο ίσως θα μας προβληματίσει και στη διάρκεια της συζήτησης αλλά ίσως προβληματίσει και τους συμμετέχοντες, ειδικά τα νέα παιδιά, τους φοιτητές μας, οι οποίοι καταλαβαίνω ότι παρακολουθούν αυτή τη συζήτηση.

Εάν το διακύβευμα των πρώτων 100 χρόνων από την δημιουργία του ελληνικού κράτους ήταν η εθνική ολοκλήρωση, η οποία ολοκληρώθηκε τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα, και το διακύβευμα των δεύτερων 100 ετών ήταν η οικονομική ανάπτυξη με τη δυνατότητα της χώρας -παρά τα μεγάλα προβλήματα και παρά ενδεχομένως την οπισθοχώρηση της τελευταίας δεκαετίας- να συμμετέχει σε ένα κλαμπ των πιο πλούσιων χωρών του κόσμου -αν δει κανείς την παγκόσμια κατάταξη- ποιο πρέπει να είναι το διακύβευμα της τρίτης εκατονταετίας;

Είναι κάτι το οποίο και εμένα, δεν σας κρύβω, με απασχολεί πολύ. Θα απαντούσα ότι είναι μία Ελλάδα η οποία έχει αυτοπεποίθηση, η οποία δίνει μεγάλη έμφαση στην οικονομική ευημερία, που θα πρέπει να είναι προς όφελος όλων των πολιτών, να αντιμετωπίζει δηλαδή ουσιαστικά προβλήματα κοινωνικών ανισοτήτων τα οποία δυστυχώς παντού στον κόσμο τα τελευταία 20 χρόνια διευρύνθηκαν. Μία χώρα η οποία έχει ισχυρή θέση περιφερειακή, είναι αξιόπιστος σύμμαχος και συνδυάζει την σκληρή ισχύ με οικονομική δύναμη και με μία δυνατότητα να μπορεί να επενδύει και σε αυτό το οποίο ονομάζουμε ήπια ισχύ, που στο δικό μου το μυαλό δεν είναι κάτι παραπάνω από την αξιοπιστία της χώρας και τη δυνατότητά της να ασκεί ενεργό πολιτική με ενδεχομένως μη παραδοσιακούς τρόπους.

Ένα παράδειγμα μόνο, η ενίσχυση της αξιοπιστίας της χώρας που προέκυψε ως αποτέλεσμα του τρόπου που διαχειριστήκαμε την πανδημία. Είναι, πιστεύω, ένα παράδειγμα του πώς μία χώρα μπορεί να αλλάξει την εικόνα την οποία έχουν άλλοι για αυτή. Μία χώρα η οποία δοκιμάστηκε δέκα χρόνια από μία πρωτοφανή οικονομική κρίση και η οποία αιφνιδιάζει ευχάριστα και μπορεί να διαχειριστεί αυτή την κρίση ενδεχομένως πολύ καλύτερα από χώρες πιο πλούσιες ή πιο οργανωμένες.

Και αυτή η αλλαγή παραδείγματος να έχει στη συνέχεια ένα πολλαπλασιαστικό όφελος ως προς την δυνατότητα της χώρας να προσελκύσει επενδύσεις, να προσελκύσει ταλέντο, να αξιοποιήσει τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα. Ένα μόνο μικρό παράδειγμα του πώς αντιλαμβανόμαστε αυτόν τον διαχωρισμό μεταξύ της ήπιας ισχύος -που είναι αυτό το οποίο θα αποκαλούσαμε το ισχυρό ή το ισχυροποιημένο brand της χώρας- σε σχέση με τους κλασικούς μοχλούς της γεωπολιτικής ισχύος, όπως τουλάχιστον τους αναλύουμε στα αμφιθέατρα των καθηγητών που διδάσκουν διεθνείς σχέσεις.

Κατερίνα Σώκου: Ευχαριστούμε και θα ήθελα να περάσω στον καθηγητή κ. Πλατιά, ο οποίος έχει ασχοληθεί όσο ελάχιστοι στην Ελλάδα με την «τέχνη της στρατηγικής» για να δανειστώ και τον τίτλο από το τελευταίο του βιβλίο.

Αθανάσιος Πλατιάς: Ευχαριστώ πολύ. Κύριε Πρωθυπουργέ, είναι μεγάλη τιμή που είστε σήμερα μαζί μας γιατί εγκαινιάζουμε μία σειρά συζητήσεων στα πλαίσια του Συμβουλίου Διεθνών Σχέσεων για την υψηλή στρατηγική, οπότε να ξεκινάμε με εσάς είναι πραγματικά ο καλύτερος τρόπος για να τεθεί το πλαίσιο.

Αρκετοί από τους ακροατές μας ρώτησαν τι είναι η υψηλή στρατηγική. Με λίγα λόγια είναι η θεωρία του κράτους για το πώς να παράγει ασφάλεια για τον εαυτό του. Και συνήθως κάνει τέσσερα πράγματα: Κάνει μια ανάλυση του διεθνούς περιβάλλοντος και των ευκαιριών και των κινδύνων που προέρχονται από αυτό. Οριοθετεί τους στόχους και τους ιεραρχεί. Και μετά παντρεύει αυτούς τους στόχους με όλα τα διαθέσιμα μέσα, όπως πολύ σωστά είπατε. Όχι μόνο τα μέσα σκληρής ισχύος που είναι η οικονομική και η στρατιωτική ισχύς και οι συμμαχίες, αλλά και με όλα τα υπόλοιπα μέσα της ήπιας ισχύος. Και το τέταρτο που κάνει είναι η διεθνής νομιμοποίηση, η διαχείριση της εικόνας. Ουσιαστικά αυτό που λέμε reputational security. Αυτό είναι το πλαίσιο της υψηλής στρατηγικής και αν θέλετε οι ερωτήσεις μας -μια που έχουμε συντονιστεί οι τρεις καθηγητές- θα πέσουν μέσα σε αυτό το πλαίσιο.

Θα ξεκινήσω αν θέλετε με τη μεγάλη εικόνα. Στη διεθνολογική συζήτηση συζητείται η «Παγίδα του Θουκυδίδη» που έχει να κάνει με την άνοδο της ισχύος της Κίνας που ενδέχεται να ξεπεράσει κάποια στιγμή -οικονομικά, τουλάχιστον- τις Ηνωμένες Πολιτείες. Άρα θα κληθείτε να οριοθετήσετε τη στρατηγική της χώρας σε ένα διεθνές περιβάλλον εξαιρετικά ανταγωνιστικό.

Πώς λοιπόν η χώρα τοποθετείται σε αυτόν τον ανταγωνισμό μεταξύ των γιγάντων όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Κίνα; Λαμβάνοντας υπόψη ότι με τις Ηνωμένες Πολιτείες έχουμε παραδοσιακή σύμπλευση γεωπολιτικών συμφερόντων. Ταυτόχρονα όμως με την οικονομική άνοδο της Κίνας αρχίζουμε να έχουμε γεω-οικονομικά συμφέροντα με την Κίνα. Πώς η Ελλάδα ισορροπεί μεταξύ αυτών των δύο απαιτήσεων;

Κυριάκος Μητσοτάκης: Καταρχάς είναι πολύ ενδιαφέρουσα η αναλογία που κάνατε στην «Παγίδα του Θουκυδίδη» η οποία -για όσους δεν το γνωρίζουν- είναι μια ορολογία που χρησιμοποίησε ένας διακεκριμένος διεθνολόγος σε ένα πρόσφατο βιβλίο το οποίο έγραψε, για να αντλήσει από ιστορικά παραδείγματα τι συμβαίνει όταν μια παραδοσιακή υπερδύναμη αμφισβητείται από μια ανερχόμενη νέα δύναμη. Ξεκινώντας από την Αρχαία Αθήνα καταλήγει ότι αρκετές φορές -αλλά όχι πάντα- αυτές οι συγκρούσεις οδηγούν σε πόλεμο.

Νομίζω ότι υπάρχουν πολλοί λόγοι να πιστεύει κανείς ότι αυτό δεν θα συμβεί σε αυτή τη σύγκρουση η οποία διαμορφώνεται μεταξύ Ηνωμένων Πολιτειών και Κίνας, καθώς έχει πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά ενδεχομένως από τον Ψυχρό Πόλεμο όπως τον γνωρίσαμε εμείς,

ίσως το πιο κοντινό παράδειγμα δύο ισχυρών πόλων που συγκρούστηκαν τις τελευταίες δεκαετίες.

Κοιτάζετε, η Ελλάδα είναι γεωπολιτικά αλλά και αξιακά, τοποθετημένη σε αυτό το οποίο αποκαλούμε Δυτική σφαίρα. Η ένταξή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κομβικής σημασίας, θέλω να θυμίσω ότι επικυρώθηκε πριν από ακριβώς 40 χρόνια, η συμμετοχή μας στο ΝΑΤΟ, αλλά και το γεγονός ότι είμαστε μια αστική φιλελεύθερη δημοκρατία, οργανωμένη στα πρότυπα ενός μοντέλου διακυβέρνησης το οποίο θα προσομοιάζε με αυτό το οποίο ονομάζαμε δυτικό τρόπο ζωής, δεν μπορεί να θέτει σε αμφισβήτηση τον βασικό προσανατολισμό της χώρας. Αυτός είναι αδιαπραγμάτευτος, πιστεύω.

Από εκεί και πέρα όμως, δεν πιστεύω ότι το ζητούμενο -αυτή τη στιγμή τουλάχιστον- για μια χώρα όπως είναι η Ελλάδα, ενδεχομένως και για μια υπερεθνική ένωση όπως είναι η Ευρώπη, είναι υποχρεωτικά να διαλέξουμε στρατόπεδο. Ως Ευρώπη, ως τρίτος πόλος, θα πρέπει να έχουμε μια δική μας διακριτή στρατηγική, η οποία προφανώς σε πολλά ζητήματα γεωπολιτικών προτεραιοτήτων μας φέρνει κοντά στις Ηνωμένες Πολιτείες, δεν μπορεί όμως κανείς να παραβλέψει και το γεγονός ότι υπάρχουν οικονομικές σχέσεις πολύ ισχυρές με την Κίνα, τις οποίες δεν μπορούμε να παραγνωρίσουμε.

Πιστεύω, λοιπόν, ότι στο πλαίσιο αυτό το ερώτημα δεν τίθεται τόσο στην Ελλάδα ως μια χώρα μεσαίου μεγέθους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τίθεται στην Ευρώπη, πώς η Ευρώπη τοποθετείται συνολικά απέναντι σε αυτόν τον νέο, ανερχόμενο διπολισμό. Αν με ρωτήσετε, με ειλικρίνεια δεν θεωρώ ότι έχουμε ακόμα μια τελείως ξεκάθαρη στρατηγική. Θα έκανα όμως αναμφισβήτητα τη διάκριση μεταξύ των κλασικών οικονομικών-εμπορικών σχέσεων, όπου έχουμε κάνει κάποια σημαντικά βήματα προόδου, συμφωνίες επενδύσεων, πώς τα αγροτικά προϊόντα μας θα μπαίνουν στην αγορά της Κίνας, και εκείνων των πτυχών των σχέσεών μας που άπτονται της σκληρής ισχύος, ζητήματα που έχουν να κάνουν με την ασφάλεια. Όπου προφανώς έχουμε έναν λόγο παραπάνω να είμαστε πολύ πιο προσεκτικοί και να επενδύουμε εντός Ευρώπης στην έννοια της στρατηγικής αυτονομίας.

Η Ελλάδα είναι μια χώρα με μια πολύ ενδιαφέρουσα γεωγραφική θέση. Είμαστε στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, είμαστε η πρώτη φυσική πύλη εισόδου για το εμπόριο, όχι μόνο από την ανατολή αλλά και από την ανατολική Αφρική. Και αυτό μας δίνει κάποια περισσότερα πλεονεκτήματα να μπορούμε να κινηθούμε πιο ευέλικτα σε αυτό το διαμορφούμενο τοπίο, χωρίς όμως ποτέ να θέσουμε σε αμφισβήτηση -όπως σας είπα στην αρχή της τοποθέτησής μου- τον βασικό μας προσανατολισμό.

Κατερίνα Σώκου: Θα ήθελα να πάμε τώρα στον καθηγητή κ. Τζιαμπίρη. Πιστεύω ότι θα ήθελε να πάει στο θέμα της ήπιας ισχύος, αν δεν κάνω λάθος.

Αριστοτέλης Τζιαμπίρης: Καλησπέρα σας, κ. Πρόεδρε. Σήμερα, μας παρακολουθούν πάρα πολλά άτομα, πάρα πολλοί Έλληνες από το εξωτερικό. Έχουμε δει εγγεγραμμένους φοιτητές, φοιτήτριες, πάρα πολλούς από την Αμερική αλλά και από διάφορες οργανώσεις, όπως το

Hellenic American Leadership Council. Θα σας ρωτήσω λοιπόν για τη διασπορά. Πώς σχετίζεται η διασπορά του Ελληνισμού με την ήπια ισχύ και την υψηλή ελληνική στρατηγική; Τι πρωτοβουλίες θα αναλάβετε, ειδικά σε σχέση με τον Ελληνισμό σε ΗΠΑ και Ευρώπη;

Κυριάκος Μητσοτάκης: Η διασπορά μας αποτελεί για εμένα σημαντικότερο πυλώνα αυτού που αποκαλούμε ήπια ισχύ. Και πρέπει να σας πω ότι στο παρελθόν η χώρα μας δεν είχε ποτέ μία συνεκτική στρατηγική για τη διασπορά μας, κάτι το οποίο εμείς προτιθέμεθα να διορθώσουμε, διότι θεωρώ ότι έχει μια πάρα πολύ σημαντική προστιθέμενη αξία σε αυτά τα οποία θέλουμε να κάνουμε στην πατρίδα μας.

Κατ' αρχάς, κάτι το οποίο κάναμε και το οποίο νομίζω ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό, διότι αποτελούσε και μία δική μου προεκλογική δέσμευση, είναι ότι δώσαμε επιτέλους το δικαίωμα σε συμπολίτες μας οι οποίοι κατοικούν στο εξωτερικό να μπορούν να ψηφίζουν από το μόνιμο τόπο διαμονής τους. Να συμμετέχουν δηλαδή στα κοινά, στην πολιτική διαδικασία των εκλογών, χωρίς να χρειάζεται να δαπανούν χρόνο και χρήμα για να επιστρέψουν στην Ελλάδα.

Δυστυχώς, επειδή έπρεπε να εξασφαλίσουμε 200 βουλευτές στη Βουλή για να μπορέσουμε να περάσουμε τη σχετική ρύθμιση, κάναμε και κάποιες εκπτώσεις σχετικά με τις προϋποθέσεις αυτών οι οποίοι θα μπορούν να ασκήσουν αυτό το δικαίωμα. Προσωπικά θα ήθελα να ήταν πιο ευρεία η δεξαμενή όσων θα συμμετέχουν στις εκλογές. Αυτό όμως δεν κατέστη δυνατό για λόγους κομματικών ισορροπιών στο Εθνικό Κοινοβούλιο.

Όμως όλη η γενιά του brain drain, για να το πω έτσι περιγραφικά, τα παιδιά τα οποία έφυγαν από την Ελλάδα τα τελευταία 10 χρόνια, πληρούν τις προϋποθέσεις και θα μπορούν να ψηφίζουν από το μόνιμο τόπο διαμονής τους. Είναι εξαιρετικά σημαντικό, διότι τους θέλουμε ενεργά συμμετέχοντες στα πολιτικά δρώμενα της χώρας. Αλλά δεν αρκεί, κατά την άποψή μου, μόνο αυτό. Αυτή τη στιγμή οι δυνατότητες που προσφέρονται στην ίδια την πατρίδα μας για να επιστρέψουν συμπολίτες μας οι οποίοι έφυγαν, ειδικά τα χρόνια της κρίσης, είναι πολύ περισσότερες από ότι ήταν πριν από κάποια χρόνια.

Υπάρχουν περισσότερες ευκαιρίες για επαγγελματική αποκατάσταση. Πιστεύω ακράδαντα ότι μετά την πανδημία η ελληνική οικονομία θα μπει σε μία τροχιά γρήγορης ανάπτυξης. Ξένες εταιρείες έρχονται και επενδύουν στη χώρα και αναζητούν πολύ συχνά ανθρώπινο δυναμικό με τα χαρακτηριστικά που έχουν συμπολίτες μας οι οποίοι έφυγαν από τη χώρα και απαρτίζουν αυτό το οποίο αποκαλούμε, τη διασπορά ή τουλάχιστον τη νέα διασπορά, αυτό το οποίο περιγράφουμε ως το φαινόμενο του brain drain. Και βέβαια οι άνθρωποι αυτοί θα επιστρέψουν στην χώρα, κ. Τζιαμπίρη, όχι μόνο επειδή θα τους προκύψει μόνο μία καλή επαγγελματική ευκαιρία. Θα επιστρέψουν αν έχουν εμπιστοσύνη στις μακροπρόθεσμες δυνατότητες της χώρας να προοδεύσει και να μπορέσει να ξεκολλήσει από το τέλμα, τουλάχιστον της τελευταίας δεκαετίας. Πιστεύω ακριβώς ότι αυτή η προοπτική διαφαίνεται σήμερα στον ορίζοντα και για αυτό είμαι και πολύ αισιόδοξος ότι αυτή η δεκαετία, που τεχνικά ξεκίνησε το 2020 αλλά -ας πούμε χάριν της συζήτησης- ξεκινάει εμβληματικά το 2021, με αφορμή και τα 200 χρόνια, θα είναι μία πολύ καλή δεκαετία για τη χώρα μας.

Οι άνθρωποι οι οποίοι έχουν φύγει από την Ελλάδα μπορούν να φέρουν πίσω διαφορετικά βιώματα, διαφορετικές παραστάσεις, διαφορετικές εμπειρίες. Και πιστεύω ότι ακριβώς σε αυτή τη διαφορετικότητα βρίσκεται και η μεγάλη προστιθέμενη αξία την οποία μπορεί να φέρει η διασπορά πίσω στην πατρίδα μας.

Δείτε παραδείγματος χάριν, έχει ένα ενδιαφέρον αυτό, τις διαφορετικές αντιλήψεις για τις μεταρρυθμίσεις οι οποίες γίνονται στα πανεπιστήμιά μας. Η ελληνική κοινωνία στηρίζει στην πλειοψηφία της το σχέδιο νόμου που έγινε νόμος του κράτους χθες, σχετικά με μία σειρά από σημαντικές παρεμβάσεις στα πανεπιστήμια. Αν πάτε και ψάξετε όμως και σκαλίσετε λίγο πιο κάτω τις μετρήσεις θα διαπιστώσετε ότι τα παιδιά τα οποία έχουν βιώματα και στην Ελλάδα και στο εξωτερικό είναι στη συντριπτική τους πλειοψηφία υπέρ αυτών των αλλαγών. Γιατί; Διότι μπορούν να συγκρίνουν την εικόνα του ελληνικού πανεπιστημίου από τη μία, με τα πολλά καλά του, αλλά και τα πολλά στραβά του τα οποία θέλουμε να διορθώσουμε, με αντίστοιχες εικόνες ξένων πανεπιστημίων, όπου πολλά από αυτά τα στραβά τα οποία συναντώνται στην Ελλάδα απλά δεν υπάρχουν.

Κατά συνέπεια, η διασπορά είναι μία τεράστια προίκα για την πατρίδα μας, όπως είναι και η ίδια η ελληνική γλώσσα μία προίκα για την πατρίδα μας, γιατί ελληνικά δεν μιλάμε μόνο οι Έλληνες. Γιορτάσαμε και την ημέρα της ελληνικής γλώσσας πριν από κάποιες μέρες και φτιάξαμε ένα πολύ ωραίο βίντεο με νέα παιδιά από όλα τα μήκη και τα πλάτη του κόσμου τα οποία μιλούσαν ελληνικά, πάρα πολύ συγκινητικό.

Όλα αυτά είναι στοιχεία αυτού του οποίου θα αποκαλούσαμε ήπια ισχύ, τα οποία ως Κυβέρνηση, ως χώρα θα έλεγα, πρέπει να αξιοποιήσουμε.

Κατερίνα Σώκου: Σας ευχαριστούμε και να περάσουμε στον καθηγητή κ. Λίτσα για την δική του ερώτηση.

Σπύρος Λίτσας: Κύριε Πρόεδρε, καλησπέρα από Άμπου Ντάμπι, ευχαριστούμε πάρα πολύ που είστε μαζί μας σήμερα. Όταν ανέφερα στην κόρη μου ότι θα είμαστε μαζί σε μία συνάντησή μου είπε να σας ρωτήσω γιατί πρέπει να κάνουν εργασίες στο σπίτι αλλά αυτό ίσως το κάνουμε σε μία μελλοντική συζήτηση με την Υπουργό Παιδείας. Οπότε εγώ θα περάσω σε μία ερώτηση -από τη στιγμή που αναλύουμε τα ζητήματα της ήπιας ισχύος- θα περάσω σε ένα ζήτημα το οποίο έχει να κάνει με την έξυπνη ισχύ, το οποίο στην πραγματικότητα αποτελεί κάτι πολύ σύγχρονο και φρέσκο στον 21ο αιώνα και αναφορικά με τα ζητήματα της εθνοκρατικής οντολογίας πλέον.

Για σχεδόν έναν αιώνα, ίσως και περισσότερο, η χώρα μας κρυβόταν πάντοτε πίσω από τον όρο «μικρή πλην τίμια Ελλάς» όταν βρισκόταν εμπρός σε κακουχίες, σε αποτυχίες, σε ήττες. Πώς μπορούμε να αφήσουμε οριστικά πίσω μας αυτή την άχαρη κατά την άποψή μου συζήτηση και να εδραιώσουμε τον ρόλο της έξυπνης Ελλάδας. Ένα κράτος το οποίο βρίσκεται στον πυρήνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας αλλά και ένα κράτος

το οποίο αναλαμβάνει ισχυρές πρωτοβουλίες στον διατλαντικό ευρύτερο διάλογο, μπορεί να ατενίσει με σιγουριά τις προκλήσεις του 21ου αιώνα. Ευχαριστώ.

Κυριάκος Μητσοτάκης: Κατ' αρχάς να πω στην κόρη σας ότι καταλαβαίνω απόλυτα πόσο δύσκολο είναι για τα παιδιά σήμερα να βρίσκονται εκτός σχολείου. Αλλά θέλω επίσης να αναγνωριστεί το γεγονός ότι όλα τα ελληνόπουλα σήμερα έχουν τη δυνατότητα να μπορούν να συμμετέχουν στις διαδικασίες του σχολείου μέσω τηλεκπαίδευσης. Είναι έκφραση έξυπνης ισχύος το γεγονός ότι η χώρα μας έχει τη δυνατότητα να το κάνει αυτό εκεί που πολλοί πίστευαν ότι δεν θα μπορούσε να το κάνει. Υπάρχουν ευρωπαϊκές χώρες που δεν έχουν τη δυνατότητα, αυτή τη στιγμή, να προσφέρουν τηλεκπαίδευση σε όλα τα παιδιά τους ανεξαρτήτως εισοδήματος. Και παρά τις κάποιες αρχικές δυσκολίες, σήμερα τα σχολεία μας εξακολουθούν και μπορούν και λειτουργούν όταν οι επιδημιολόγοι μας υποδεικνύουν ότι πρέπει για λόγους δημόσιας υγείας να τα κρατάμε κλειστά.

Αλλά για να έρθω στον πυρήνα της ερώτησής σας, έξυπνη ισχύς για την Ελλάδα είναι ενδεχομένως ένας άλλος πιο πρακτικός τρόπος να μιλήσουμε για πραγματική πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική. Δεν μου άρεσε ποτέ ο όρος «πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική», είχε πάντα μία ξύλινη χροιά διότι συνήθως δεν συνοδευόταν και από μετρήσιμα αποτελέσματα. Αλλά η εξωτερική πολιτική δεν μπορεί να περιορίζεται μόνο στα λόγια. Πρέπει να συνοδεύεται και από πράξεις. Και πρέπει να συνοδεύεται και από αποτελέσματα από τη στιγμή που -όπως είτε ο καθηγητής ο κ. Πλατιάς- θέτετε συγκεκριμένους στρατηγικούς στόχους και μετά πρέπει να δεις πως αυτούς τους στόχους θα τους υπηρετήσεις.

Αν λοιπόν ο δικός μας στόχος είναι να αποδείξουμε ότι είμαστε μια χώρα η οποία βαδίζει με πυξίδα το Διεθνές Δίκαιο και το Δίκαιο της Θάλασσας θα πρέπει αυτό να το αποδεικνύουμε στην πράξη. Και εμείς το αποδείξαμε στην πράξη κάνοντας δύο συμφωνίες οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών με την Ιταλία και με την Αίγυπτο, επιλύοντας εκκρεμότητες δεκαετιών και στέλνοντας ένα ξεκάθαρο μήνυμα ότι περιφερειακές διαφορές μπορούν να λύνονται όταν υπάρχουν στοιχειώδεις σχέσεις καλής γειτονίας και όταν υπάρχει σεβασμός στο Διεθνές Δίκαιο. Αυτό είναι μια έκφραση -κατά την άποψή μου- έξυπνης ισχύος.

Έξυπνη ισχύς είναι να βγαίνουμε από την προβλέψιμη και αναμενόμενη ηγετική παρουσία της χώρας μας στα Βαλκάνια και να χτίζουμε νέες συμμαχίες με σημαντικές χώρες της περιοχής, όπως καλή ώρα τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα στα οποία βρίσκεστε. Να μπορούμε να οργανώνουμε, όπως οργανώσαμε εχθές, fora συμμετοχής χωρών που μοιράζονται αν μη τι άλλο μια κοινή αντίληψη για το πώς βλέπουμε την ασφάλεια, την ειρήνη και την ευημερία στην περιοχή, όπως ήταν το forum Philia το οποίο διοργανώσαμε εχθές.

Έξυπνη ισχύς είναι να πηγαίνουμε πέρα και πάνω από τις συνηθισμένες προτεραιότητες εξωτερικής πολιτικής, να θέτουμε παραδείγματος χάρη ως σημαντική προτεραιότητα για την εξωτερική πολιτική την ενίσχυση των σχέσεών μας με την Ινδία, αλλά και την παρουσία της χώρας μας στην Αφρική, η οποία είναι μια ανερχόμενη οικονομική αλλά και δημογραφική υπερδύναμη -παντελώς παραμελημένη μέχρι σήμερα από την ελληνική εξωτερική πολιτική.

Άρα για εμένα ένδειξη εξυπνάδας είναι μερικές φορές να ξεφεύγεις από τα στερεότυπα και από τα προβλήματα της εξωτερικής πολιτικής, έτσι όπως τουλάχιστον τη βιώσαμε, τη διδαχθήκαμε εδώ και δεκαετίες. Να αναγνωρίζεις πώς αλλάζει ο κόσμος και να φροντίζεις πάντα να είσαι πρωτοπόρος. Όπου μπορείς να είσαι πρωτοπόρος.

Έξυπνη ισχύς κατά την άποψή μου είναι το γεγονός ότι βγήκαμε πρώτοι στην Ευρώπη, από τους πρώτους τουλάχιστον, και είπαμε «εμείς θα κλείσουμε όλες τις μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από λιγνίτη». Και θα είμαστε στην πρώτη γραμμή της μετάβασης σε μία οικονομία χαμηλών και τελικά μηδενικών εκπομπών άνθρακα. Διότι αυτό μας έβαλε αμέσως στο χάρτη των χωρών που αγκαλιάζουν τις προκλήσεις του μέλλοντος με αυτοπεποίθηση και δεν δίνουν μάχες οπισθοφυλακής. Οι χώρες οι οποίες σήμερα δίνουν μάχες οπισθοφυλακής και δεν αναγνωρίζουν τη δυναμική με την οποία αλλάζει ο κόσμος και δεν προσπαθούν να βρουν τη θέση τους σε αυτόν τον κόσμο που αλλάζει είναι χώρες που τελικά πιστεύω ότι δεν θα κερδίσουν αυτή τη μάχη -γιατί περί μάχης πρόκειται- να μπορέσουν να τοποθετήσουν τις χώρες τους σε πλεονεκτική θέση σε αυτόν τον κόσμο, τον τόσο περίπλοκο κόσμο, ο οποίος αλλάζει με τόσο μεγάλη ταχύτητα.

Κατερίνα Σώκου: Κύριε Πρόεδρε, έχουμε περάσει ήδη μισή ώρα συζητώντας και είναι μία αλλαγή φρεσκάδας ότι δεν έχουμε ακόμη αναφερθεί στο θέμα της Τουρκίας. Εγώ θα το θέσω λίγο πιο ευρέως. Ποια θεωρείτε τη μεγαλύτερη απειλή για το όραμά σας για τη χώρα σήμερα; Και ποιο θεωρείτε το δυνατότερο χαρτί της Ελλάδας, που ίσως δεν έχει αξιοποιηθεί όσο θα μπορούσε, για να φτάσουμε σε αυτό το όραμα;

Αθανάσιος Πλατιάς: Κατερίνα, αν μου επιτρέπεις, να συμπληρώσω λίγο την ερώτηση, γιατί καλύψαμε την ήπια ισχύ και την έξυπνη ισχύ. Θέλω να καλύψουμε και τη σκληρή ισχύ, ειδικά σε σχέση με την ερώτησή σου. Δηλαδή όταν έχεις μια αναθεωρητική Τουρκία, η οποία με άνεση χρησιμοποιεί στρατιωτική δύναμη, όπως είδαμε στο Ιράκ, στη Συρία, στη Λιβύη, στο Ναγκόρνο Καραμπάχ, κανείς πρέπει να ψάχνει, να προβληματίζεται για τους πολλαπλασιαστές σκληρής ισχύος. Κύριε Πρωθυπουργέ, σε αυτό το πλαίσιο πώς μπορούμε να ενώσουμε σκληρή ισχύ με την αντιμετώπιση της Τουρκίας, όπως έθεσε η κα Σώκου;

Κυριάκος Μητσοτάκης: Ναι. Καταρχάς, στο ερώτημά σας, κα Σώκου, ποια είναι η μεγαλύτερη απειλή, αν με ρωτούσατε τέτοια εποχή πέρυσι ή έστω 14 μήνες πριν, φαντάζομαι ότι ελάχιστοι θα προβλέπαμε ότι ο κόσμος θα ερχόταν ανάποδα ως αποτέλεσμα μιας πανδημίας, η οποία έχει προκαλέσει τεράστια απώλεια ανθρώπινης ζωής και σημαντικότερη ύφεση σε ολόκληρο τον πλανήτη.

Ζούμε λοιπόν σε έναν κόσμο ο οποίος είναι πολύ απρόβλεπτος και νομίζω ότι γι' αυτό έχει μεγάλη αξία να μπορούμε (να εξετάζουμε) και τέτοια ενδεχόμενα -γιατί η συζήτηση για τις πανδημίες δεν ήταν μια ξένη συζήτηση, γινόταν σε κύκλους δεξαμενών σκέψης, υπήρχαν προειδοποιήσεις, δεν μας έπεσε ένας μετεωρίτης στο κεφάλι. Ήταν ένα από τα ρίσκα που άνθρωποι οι οποίοι μπορεί να σκέφτονται λίγο έξω από το κουτί έβλεπαν ότι θα μπορούσε να

έρθει. Ήρθε και φάνηκε ότι ο κόσμος ολόκληρος ήμασταν απροετοίμαστοι για αυτό το ενδεχόμενο. Άρα, αυτές οι συζητήσεις που ξεφεύγουν από τα πλαίσια του τρέχοντος, του άμεσου, του προβλέψιμου, έχουν πολύ μεγάλη αξία. Όπως αξία έχουν και οι επιτροπές foresight τις οποίες φτιάχνουμε και στις οποίες θέλουμε κι εμείς ως χώρα να πρωταγωνιστούμε, για να μπορούμε να βλέπουμε λίγο τις τάσεις πιο μακριά από τον βραχυπρόθεσμο ή το μεσοπρόθεσμο ορίζοντα.

Για να έρθω τώρα στο ερώτημα του κυρίου καθηγητή: Παράμετροι της σκληρής ισχύος. Νομίζω ότι εδώ δεν θα σας αιφνιδιάσω. Πρώτα από όλα ένα πλέγμα συμμαχιών το οποίο αξιοποιεί τη θέση της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και στο NATO.

Ξεκινάω με την Ευρωπαϊκή Ένωση επειδή καταφέραμε πιστεύω να καταστήσουμε σαφές τον τελευταίο χρόνο -και αυτό νομίζω ότι είναι μια επιτυχία της εξωτερικής πολιτικής- ότι οι διαφορές μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας είναι διαφορές που αφορούν και την Ευρώπη. Και η Ευρώπη πρέπει να νοιάζεται ουσιαστικά για το τι γίνεται στη λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου. Αυτό είναι κάτι το οποίο το πετύχαμε, σας διαβεβαιώνω όταν ξεκινήσαμε αυτή τη συζήτηση δεν ήταν καθόλου αυτονόητο. Άρα, αξιοποιούμε τη συμμετοχή μας στη μεγάλη ευρωπαϊκή οικογένεια για να ενισχύσουμε το δίκαιο των θέσεών μας. Ταυτόχρονα, όπως συζητήσαμε πριν, διευρύνουμε το πλέγμα των συμμαχιών μας συνομιλώντας με χώρες που βλέπουν τον κόσμο μέσα από την ίδια ματιά, μέσα από το ίδιο οπτικό πρίσμα που το βλέπουμε εμείς.

Δεύτερη αναμφισβήτητη πτυχή σκληρής ισχύος είναι η πορεία της οικονομίας μας. Χωρίς ισχυρή οικονομία θα ήμασταν αδύναμοι να μπορέσουμε να προβάλουμε την ισχύ που επιθυμούμε. Σήμερα η χώρα δανείζεται με το ιστορικά χαμηλότερο επιτόκιο το οποίο είχε ποτέ. Η Τουρκία δεν είναι σε αυτή την κατάσταση. Αναφέρω ενδεικτικά έναν δείκτη σύγκρισης.

Και υπάρχει μία αναγνώριση ότι η χώρα έχει μια σοβαρή, αξιόπιστη μεταρρυθμιστική κυβέρνηση η οποία ακούγεται και η οποία δεν μιλά μόνο για τα θέματα που την αφορούν άμεσα, αλλά μπορεί να συμμετέχει στις ευρωπαϊκές και στις διατλαντικές διεργασίες μιλώντας και για τα προβλήματα των άλλων, όχι μόνο για τα δικά μας. Όσο καιρό θυμάμαι να παρατηρώ την εξωτερική πολιτική ήμασταν πάντα πάρα πολύ καλοί να μιλάμε για τα θέματα τα οποία απασχολούν εμάς, σπανίως συμμετέχουμε στις συζητήσεις για τα προβλήματα των άλλων. Αν θέλουμε να μας ακούσουν και να μας καταλάβουν οι σύμμαχοί μας θα πρέπει να ασχοληθούμε και με τα θέματα τα οποία αφορούν και αυτούς. Άρα μια χώρα η οποία μπορεί να συμμετέχει συνολικά σε έναν δημόσιο διεθνή διάλογο όχι μόνο για τα θέματα που αφορούν την ίδια.

Και βέβαια αφήνω τελευταίο την πολύ σημαντική διάσταση της έξυπνης πάλι ενίσχυσης της αποτρεπτικής δυνατότητας της χώρας. Μετά από 10 χρόνια υποεπένδυσης στις Ένοπλες Δυνάμεις, λαμβάνοντας πάντα υπόψη τους δημοσιονομικούς περιορισμούς, πρέπει να κάνουμε μια σειρά από κινήσεις οι οποίες θα στείλουν ένα ξεκάθαρο μήνυμα ότι η αποτρεπτική δυνατότητα των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων ενισχύεται με τον καλύτερο και

πιο αποτελεσματικό τρόπο. Δεν χρειάζεται νομίζω εδώ να μπω σε μεγάλη λεπτομέρεια, γνωρίζετε τις κινήσεις στις οποίες έχουμε προβεί. Δεν είναι πρόθεσή μας, θα στέλναμε και το λάθος μήνυμα και θα ήταν και λάθος στρατηγική, να μπούμε σε μια κούρσα εξοπλισμών, θα ήταν λάθος να το κάνουμε. Αλλά σε κάθε περίπτωση θέλουμε να συζητήσουμε με την Τουρκία με καλή διάθεση, χωρίς κανείς να μπορεί όμως ποτέ να αμφισβητήσει ότι η αποτρεπτική ισχύς της χώρας μας είναι ισχυρότατη.

Άρα, νομίζω ότι αυτό συνθέτει ένα πλαίσιο σκληρής ισχύος, το οποίο όμως σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να μας απαγορεύσει να καθόμαστε στο τραπέζι της συζήτησης. Γιατί, μια πλευρά, πιστεύω, μιας χώρας η οποία έχει αυτοπεποίθηση είναι να μπορεί να μιλάει και να υπερασπίζεται τα δικάιά της. Και ενίοτε και στο εσωτερικό της χώρας να αντιπαλεύει φωνές οι οποίες είναι τόσο ακραίες που να οδηγούν νομοτελειακά σε καταστάσεις τις οποίες δεν θέλουμε ή δεν θεωρούμε ότι είναι προς όφελος των εθνικών συμφερόντων.

Οπότε, νομίζω ότι ένας σημαντικός ρόλος των δημόσιων συζητήσεων που κάνουμε και ένας ρόλος που έχετε κι εσείς να παίξετε ως καθηγητές είναι να μπορούμε να κάνουμε αυτή την ορθολογική ανάλυση και να μην παθιαζόμαστε από συναισθηματικές αντιδράσεις, οι οποίες ειδικά στα θέματα εξωτερικής πολιτικής κατά κανόνα δεν οδηγούν σε καλό. Σίγουρα δεν μας οδήγησαν σε καλό τις φορές που επικράτησαν, αν κάνουμε μια σύντομη ανασκόπηση της ιστορίας μας τα τελευταία 200 χρόνια.

Κατερίνα Σώκου: Ευχαριστούμε πολύ. Ο χρόνος μας έχει δυστυχώς φτάσει στο τέλος του. Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους καθηγητές μας, τον κ. Πλατιά, τον κ. Τζιαμπίρη, τον κ. Λίτσα, βεβαίως τον Πρωθυπουργό της χώρας, τον κ. Κυριάκο Μητσοτάκη. Ξεκινήσαμε, φέραμε στο προσκήνιο μια προβληματική που συχνά τίθεται αποσπασματικά. Ελπίζουμε ότι θα είναι η αρχή μιας συζήτησης η οποία θα συνεχιστεί και θα είναι δημιουργική. Θα ήθελα να περάσω τον λόγο στον καθηγητή Πλατιά για την αποφώνηση.

Αθανάσιος Πλατιάς: Στον κ. Νικία καλύτερα.

Κατερίνα Σώκου: Συγγνώμη, στον κ. Νικία, ναι.

Χρυσόστομος Νικίας: Εντάξει, Κατερίνα, ευχαριστώ. Κύριε Πρόεδρε, σας ευχαριστούμε πάρα πολύ που συμμετείχατε σήμερα σε μια πολύ αξιόλογη συζήτηση. Σας ευχόμαστε καλή δύναμη και ευχαριστώ τους χιλιάδες παρευρισκομένους που συμμετείχαν στο πρόγραμμά μας σήμερα.

Κυριάκος Μητσοτάκης: Εγώ σας ευχαριστώ για την ευκαιρία που μου δώσατε και ελπίζω τουλάχιστον τους φοιτητές μας να τους ερεθίσαμε την περιέργειά τους και να θίξαμε κάποια ζητήματα που ενίοτε δεν τα θέτουμε στον προβλέψιμο δημόσιο διάλογο. Ευχαριστώ πάρα πολύ.

Χρυσόστομος Νικίας: Ευχαριστούμε. Καλό βράδυ στην Ελλάδα.